

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
**CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIUM,**
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS

PARTICULAM XXV,
CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
**M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,**

ELQVY, PROFESORE REG. ET ORD. R. ACAD. LITT. HUMAN.
HIST. ET ANTIQVIT. MEMBRO,

Publicæ bonorum censuræ submittit
SALOMON HANELLES,

Ostrobotniensis,

IN AUDITORIO MAJORI die XIV MART.
A. MDCCXCII,

Horis ante meridiem consvetis.

ABOË Typis FRENCKELLIANIS.

THESES RESPONDENTIS.

Thesis I.

Quæ agi solet controversia, utrum aliqui errores ac aliqua præjudicia sint, quæ ut civitati hominibusque utilia tolerari, imo conservari debeant, nec ne? in turpem abire nobis quidem logomachiam videtur.

Thes. II. Error aut dubitatio, a voluntate hominis non pendet: ex qua observatione vel sola patet, quam stulte & iniquè agant, qui vim adhibere ad veritatem propagandam erroresque tollendos, non dubitant.

Thes. III. Hypotheses, uti omnino rejici in philosophia haud debent, ita sedulo cavendum, ne veritatum indubiarum illis jus concedatur.

Thes. IV. Veram vim atque indolem jurisjurandi profus ignorant, qui juramenta de rebus turpibus atque prohibitis aliqua pollere vi obligandi, rentur.

Thes. V. Inde, quod homo in civitate imperio magistratus subiectus nascatur, concludere haud licet, eum, salvo jure naturali, nasci posse dominio privati obnoxium.

Thes. VI. Veterum Philosophorum de contemnenda morte præceptio, non sine cautione diligenti probanda est.

Thes. VII. Felicitas hominum atque boni in Republica ordinis conservatio postulant, ut divortia quantum fieri possit impediantur, ac imprimis causæ earum justæ arceantur.

Thes. VIII. Quia præ incolis reliquarum terræ partium Europæi gaudent prærogativa, ea sine dubio luci majori literarum & religionis debetur, quæ vim despotismi & superstitionis feliciter minuit.

Thes. IX. Ludi Romanorum gladiatorii, barbariei atque ferociae gentis manifestum præbent documentum; quorum abolitio loco haud ultimo inter beneficia religioni Christianæ debita, poni debet.

)

381

(

illud famosum sollicitam habuit, quod inter Anti-Papas Urbanum VI & Clementem VII exortum, letale fere vulnus dominationi Pontificiæ infixit. Notum est, septentrionem nostrum partes Urbani amplexum fuisse (336); cujus Bullam, datam Romæ apud Sanctam Mariam trans Tyberim, VIII Id. Novembris, Pontificatus anno primo, qua adversarium suum ejusque assecclas condemnat & excommunicat, a Papa ad se missam, Birgerus Archiepiscopus Upsalensis ad Episcopum nostrum (ut &, sine dubio, ad alios Episcopos Sveciæ, Suffraganeos suos) transmisit, diligens ei obsequium, (litteris datis apud manerium suum Arnó, a:o D:ni 1379, in crastino beati Martini Episcopi, quibus Bullam Papalem inseruit) graviter injungens (337). Exemplum legitur in Registro Eccles. Ab.

C e c

Fol.

nire videtur Nobil, LAGERBRING, *solidum* significare nostrum örtug, ($\frac{1}{3}$ Oræ), & *denarium* Penning, ($\frac{1}{8}$ ortugi); quam eandem significationem vox *Denarii* in annotatione quoque habet de *reditibus Curati Kemienfis* supra (not. 333) allata. Ora igitur non 16, ut post BU FRESNIUM asserunt VON DER HARDT & FABRICIUS, in notis suis, sed 24 valuit hujusmodi *Denarios*.

(336) Cfr. LAGERBRING *Sveca Rikes Hist.* 3 Del. C. XI §. I, p. 812.

(337) Initium tale est: "*Birgerus* Divina miseracione Archiepiscopus Upsalensis, venerabili in Christo fratri nostro, Domino *Johanni*, eadem miseracione Episcopo Aboensi, salutem in Domino & *mandatis nostris, ymo vero Apostolicis*, firmiter obedire. Litteram sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Urbani, digna Dei providencia Pape sexti, sub vera bulla plumbea & filo canapis, more Romane curie bullatam, presentatam nobis per venerabilem fratrem nostrum, Dominum Hartlevum, Divina miseracione Episcopum Arohsensem, tertia die mensis Novembris, in manerio nostro Arnó, cum ea qua decuit reverencia nos noveritis recepisse, de verbo ad verbum tenorem qui sequitur continentem; *Urbanus* Episcopus, servus servo-

Fol. 51 fqq. (338): ubi etiam obveniunt, cum literæ nomine VI Cardinalium a Papa eodem Luceræ (f. Nuceriæ) a. 1385 in vincula conjectorum ac deinde Genuæ crudeliter necatorum (339) scriptæ, quibus crimen suum agnoscunt & deprecantur (Fol. 62 fqq.), tum aliæ literæ
ency-

rum Dei, venerabilibus fratribus, Archiepiscopo Upsalensi ejusque
suffraganeis, salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper cum vî-
nea Domini Sabbaoth, sancta videlicet Romana ecclesia, circa ventrem
suum doleret, & amaricatis ulceribus gravia emittere suspiria cogere-
tur, ex eo quia filios uteri sui, quos enutriverat & de infimis erigens
ad culmina dignitatum extulerat, &c." Finis hujusmodi est: "Verum
quia presentes littere nequirent forsan, propter viarum discrimina vel
alias, Vestrum singulis commode presentari, volumus quod per te, fra-
ter Archiepiscope, vobis suffraganeis & aliis Prelatis civitatis & dyo-
cesis Upsalensis, & per vos Suffraganeos vestris subditis, dictarum lit-
terarum transumptum, transmittentis sigillo sigillatum, transmittatur,
cui adhiberi volumus, velud originalibus, plenam fidem. Datum &c." Quibus porro Archiepiscopus hanc adjunxit commonitionem: "Nos igitur volentes mandatum Apostolicum, secundum traditam nobis formam, executioni debite demandare, vestre Fraternalitatis presens transumptum, nostro autentico sigillo munitum, dirigimus, vosque requirimus & monemus, ac vobis in virtute sancte obediencie, & sub penis in originali contentis, auctoritate ordinaria, ymo verius apostolica nobis in hac parte facta, districte precipiendo mandamus, quatenus huiusmodi mandatum Apostolicum, juxta formam in ipso originali contentam, exequamini cum effectu, nil de contingentibus omitturi. Datum &c."

(338) Nullam facit hujus Bullæ mentionem A CELSE; quare recensendam duximus.

(339) *Johannis* Corfienfis, Tit. S. Sabinæ, *Adami* de Anglia, Tit. S. Cecilie, *Ludovici* Venetiani, Tit. S. Marci, *Bartholomæi* Januensis, Tit. S. Laurentii, *Marini* Tarentini, Tit. S. Potentianæ, Cardinalium Presbyterorum, & *Gentilis* de Sangro, Tit. S. Adriani, Card. Diaconi, Vid. ALPH. CIACONII *Vit. Pontific. Romanor.* (ab *Augustin. Oldoino* recogn.) T. II p. 620 & 638-644.

encyclia, a *Carolo (de Duracio)* Rege Neapolitanorum ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales missæ, quibus commemoratorum VI Cardinalium innocentiam tuetur, sævitiam Pontificis exagitat, reliquosque Purpuratos Neapolim convocat, de republica & ecclesia ab ejus crudelitate liberanda secum consulturos (Fol. 63 sq.). Utrasque literas ad a. 1385 pertinere, apparet. Sed posteriorum fidem nostris sublestatam visam fuisse, præmissa iis in Aboënsi exemplo inscriptio docet, hujus formulæ: *In causa Cardinalium per Urbanum Papam sextum injuste punitorum. (Littera superior docet eos juste punitos)*. Spectantur scil. hac episcopi literæ nuper commemoratæ, Cardinalium infelicitum nomine scriptæ.

Diligentem felicemque Ecclesiæ suæ curam, pro more temporis, Episcopum nostrum gessisse, ex iis quæ supra attulimus, intelligi satis potest: cujus Ecclesiæ opes variis interim auctibus crevisse, reperimus (340).

C c c 2

(p*).

(340) *Detmarum* Canonicum a. 1373, (cum consensu Capituli sui), ut virum notæ probitatis, a reddenda pro duobus annis proxime præterlapsis ratione redituum, quos ut Oeconomus Ecclesiæ Cathedralis administraverat, hac conditione liberavit (simulque ei indulgit ut prædium (Ecclesiæ) *Takalax*, donec viveret, possideret), ut post mortem suam prædium suum *Nujala* Ecclesiæ Cathedrali cederet (*Reg. Eccles. Ab. Fol. 107.*) Anno 1376 *Johannes Kalenska* (vel *Kalanska*) prædium suum in *Kurittula*, quod antea sibi acquisiverat ab ecclesia Cathedrali, permutatione facta, pro parte insulæ *Arfwesala* (l. *Æffrasala*) eidem ecclesiæ concessit. De prædio *Böie*, pro anima *Sunonis Haquini* Ecclesiæ data, vid. supra p. 348 not. (292). Literas vero Episcopi nostri, quibus donationem, qua prædium *Taimo* mensæ Præpositi Aboënsis accessit, confirmavit, subjungemus: "Universis & singulis presentes litteras inspecturis *Johannes* misericordie Divina Episcopus Aboënsis & Capitu-

(p *) De anno & loco, quo Episcopus noster obiit, inter auctores haud convenit. Anno quidem 1374 fuisse

---

lum ejusdem Aboensis ecclesiae salutem in Domino. Universitati vestre
 ,,presencium tenore notum facimus, quod Martinus Martini de Taymos,
 ,, & uxor ejus Margareta filia Ycalempa Kyrpoleina [voce corrupta!]
 ,, in presenciam nostri constituti, curiam quandam dictam *Taymos*, cum
 ,, omnibus iuribus & pertinenciis, accessibus, regressibus & usibus eius-
 ,, dem, & omnia alia bona sua, tam mobilia quam immobilia, ad ho-
 ,, norem Dei & beate Marie matris eius & sancti Henrici, propria &
 ,, spontanea ac bona sua voluntate inter vivos dederunt, transtulerunt
 ,, & irrevocabiler concesserunt *meise Prepositi* Aboensis, transferentes
 ,, in honorabilem virum *Vinandum*, Prepositum Aboensem, & successo-
 ,, res ipsius, ius domini actionem (?) & proprietatem, quecunque com-
 ,, petencia & que competere poterant in curia, iuribus & pertinenciis,
 ,, accessibus, regressibus & usibus ac bonis memoratis, a se ac suis he-
 ,, redibus illa penitus abdicantes & excludentes, ita quod deinceps di-
 ,, ctus *Vinandus*, Prepositus Aboensis, & successores ipsius possent de
 ,, eis tanquam de aliis bonis Propositure Aboensis libere disponere &
 ,, efficaciter ordinare: tali tamen convencione, ut Prepositus Aboensis,
 ,, quicumque pro tempore esset, ipsi Martino & uxori ejus Margarethe
 ,, supradictis, quam diu viverent, victum & amicum & omnia eis ne-
 ,, cessaria, sufficienter & benivole, in civitate Aboensi ministraret, & i-
 ,, bidem in curia Prepositi stupam quandam & hospitium pro commo-
 ,, & usu eorum singulari ipsis specialiter ordinaret. Hanc donacionem,
 ,, translacionem, concessionem & cetera superius expressa, dictus *Vinan-*
 ,, dus Prepositus Aboensis, cum benivolo & omnimodo suo atque nostro
 ,, unanimi consensu, nomine sui & successorum suorum & Prepositure
 ,, Aboensis, acceptavit, & se suosque successores, nomine Propositure e-
 ,, iusdem, ad dictum Martinum & uxorem eius, quamdiu viverent, in
 ,, omnibus suis necessariis & indigenciis, prout superius est expressum,
 ,, sustentandos, cum nostra eciam omnimodo & unanimi consensu, fir-
 ,, mitate debita obligavit & astrinxit. Nos eciam Johannes Episcopus
 ,, antedictus, dictam donacionem, translacionem & concessionem, per
 ,, Martinum & ejus uxorem, & acceptacionem, obligacionem & astric-
 ,, tionem per *Vinandum* sepedictos factas, auctoritate ordinaria, & u-
 ,, nanimi totius Capituli nostri consensu confirmamus & perpetua stabi-
 ,, limus firmitate. Acta fuerunt hec in civitate Aboensi Anno Domini

)

385

(

se mortuum, JUUSTENUS docet; nisi vitio textum laborare (quod mihi quidem verisimile videtur) existimemus, pro MCCCLXXXIV scilicet, MCCCLXXIV irrepsisse? Dubio autem caret, invictisque argumentis demonstratur, Episcopum *Jobannem* ante a. 1384 non decessisse; quem itaque annum MESSENIUS recte jam restituit (341). *Fragmentum Palmisköldianum* & Episcopum nostrum anno Domini MCCCLXXXVIII obiisse, & successorum suum *Beronem* a. MCCCLXXXV: o consecratum fuisse, expresse testatur; quod idem Bulla confirmat Papæ Urbani VI, in Bullariis nostris servata, data *Januæ VIII Id. Novemb. Pontificatus a: o VIII* (6 Nov. 1385), qua electionem *Beronis* confirmat (342). Habemus præterea, non modo litteras

C c c 3

Pa-

„MCCCLXXIX: o, nona die mensis Decembris. In quorum evidenciam „Sigillum nostrum, & prepositi, nec non Capituli supradictorum, presentibus sunt appensa.” *Registr. Eccles. Ab. Fol. 263.*

Meritis Episcopî nostri in Ecclesiam suam addit RHYZELIUS (in vita ejus), quod opera antecessoris sui, Choro Templi Cathedralis ædificando & curia Episcopali reficienda atque ornanda, perfecit (Hans försä och störsä sliit war at fullborda hvad hans företådare hade begynt med S. Catharinæ Præbender, Domkyrkions thov och Biskopsgårdens förbättrande). Ex SPEGELIO (in vita nostri) sine dubio hausit, qui unde sumserit quod de Curia Episcopali narrat, nescio; de choro autem Templi generaliter pronunciat atque ambigue, MESSENIUM oscitanter interpretando, quod hic non nisi de choro S. Catharinæ (*Chron. Episc. in vita nostri*) asserit, ab Episcopo nostro fundato, in cujus quoque honorem unam tantum (non plures) instituisse Præbendam, scimus: cfr. supra p. 352, not. (300), & p. 361 not. (319).

(141) *Schond. T. X p. 17, & Chron. Rhythm. Finl. p. 33.* Usus fuisse auxilio monumentorum veterum, apparet. In *Chronico Episcoporum*, annum 1374 posuerat, (vitiioso ille etiam, ut videtur, exemplo *Chronici Juusteni* deceptus; qui itaque apud SPEGELIUM quoque occurrit. RHYZELIUS recte habet a. 1384.

(342) Apud Nobil, A CELSE recensita, l. c. p. 146, n. 43.

Papæ Gregorii XI ad Episcopum Johannem a. 1377 die 18 Aprilis datas (vid. supra p. 362, not. 321), & Archiepiscopi Birgeri ad eundem, datas a. 1379 die 10 Nov. (vid. supra p. 381); sed ipsius etiam Episcopi nostri literas, anno eodem, die 9 Dec. editas (supra p. 383 not. 340), ac literas quinque judiciales, a *Catillo Olai* (*Kattil Olafsson*) Legifero vicario (Undilagman) Finlandensia. 1380 exaratas, quibus emtiones prædiorum ab Episcopo factas, hocque ipso præsentate a venditoribus publice ratihabitas, confirmat (343).

Locum vero quo animam efflavit, cum JUUSTENUS, veterum fidem secutus, edidisset *Niitygård*, (situ ejus, utpote coævis atque conterraneis suis notissimo, diligentius non definito), MESSENIUS primum (344), ac post eum alii, *Novogardiam* indigitari, celeberrimam Ruffiæ urbem, suspicati, causam etiam itineris tam longinqui atque molesti idoneam, nostro invenerunt, legationis illi munus honorificum, turbarum inter Svecos atque Ruffos exortarum componendarum causa susceptum, demandantes (345).

(343) Miror itaque, cur LAGERBRINGIO erroneus iste annus (1374) verior fuerit visus, ac *Bulla* etiam Papæ Urbani VI (quæ nihil omnino huc facit) *cruciata* contra Ruthenos, confirmari? *Sw. R. Hist.* 3 D. C. XI, § 1, not. (2) p. 815.

(344) In *Chron. Episcoporum, Chronico Finl. Rhythnico, & Schond.* T. X. l. 1. c. c. sine hæsitatione, Novogardiæ spiritum exhalasse scribit; addens tamen, ne aperte *Juusteno* contradicat, domi in *choro S. Catharinæ*, a se exstructo, sepultum fuisse. SPGELIUS, dubitanter, habet: "*Nyrttegård* (al. *Novogrod*)."
Reliqui non dubitant, præter Nobil. LAGERBRING; qui cum in textu Novogordiam ille quoque posuisset, in nota hæsitat, ac verbis *Juusteni*, quemadmodum a *Nettelblad* exhibentur, adductis, addit: *Detta Nyrttegård måtte förmodeligen antingen vara Novogrod eller Nöteborg.* l. c. p. 814 sq. & not. (2).

(345) Molestum vero est, quod illud *Niitygård* (*Niittugård*, sive nomine, ut *Fragmentum Palmsköldianum* habet, ad Fennicæ linguæ indolem accuratius expresso, *Nytykartano*, h. e. *Niitty-* vel *Niittukartano*) nonnisi villa fuerit parœciæ *Lemo*, eodem hodieque nota nomine, (jam prædium equestre, *Rusthålb*), 3 circiter milliarium spatio ab urbe Aboënsi disjuncta; quam villam ad Episcopum nostrum aut aliquem cognatum suum pertinuisse, existimes (*)? Mirum itaque non est, si iter ejus Russicum, omnia monumenta antiquiora, tam nostra quam Russica (346), prorsus ignorant.

(pp). Potentem hunc famosumque virum, Regni Senatorem atque Dapiferum, in Finlandia quoque magnas possedisse opes, sive verius, Finlandiæ fuisse totius Domi-

(345) MESSENIUS *Schond.* T. X p. 17: *Legatum agens Regis Alberti Novogardiæ, ibi vitam finivit; cfr. Chron. Rhythm. Fint. l. c. NETTELBLADT (Schwed. Biblioth.) i Et. p. 7, not. (31), ad verba Auctoris nostri monet: Novogorodiam intelligit, ubi tum in legatione constitutus erat. RHYZEEIUS l. c. adhuc diligentius & ornatus: Af S. Åströcht blef han, jemte en annan förnem Herre (eujus tamen nomen edere ei non placuit), sänd til den Ryska Försten i Newogrod; ther han fullnade och døde år 1384. Ladan blef hans lik hemfördt och begrafwet i thet af honom fullbordade Domkyrkians Chor. Nobil. LAGERBRING (l. c. p. 814) alius etiam meminit hypotheseos, facco suo scribens more: - - Johan Westphal døde och i Newogrod = antingen såsom Minister ifrån Ewriga eller såsom fånge, Åminstone är ingen åkneffe til, at han gjordt resan för ro skul. Posthac, credo, - - Hæc certamina tanta,*

Pulveris exigui jactu compressa, quiescent!

(*) In VI viris nobilibus, quibus a. 1423 inspectio judicialis demandata fuit finium inter prædium *Skarpakulla* (ad Præpositum Ab. pertinens) & urbem Aboënsis controversorum, comparat etiam *Jonis af Neithokartano* (leg. *Niittukartano*?). *Registr. Eccles. Ab. Fol. 260.*

(346) Cfr. LAGERBRING l. c.

minum, notum est (347): quare rebus Fennicis curam intendisse, quod infra etiam docebitur, mirum videri nequit. Arcem *Raseborg* (cujus, prope villam Regiam, *Rungsgården*, ejusdem nominis, in Parœcia Nylandiæ *Karis*, adhuc rudera conspiciuntur) ab hoc viro, *Johanne* nostro sedente Episcopo, (inter a. 1370 & 1384) fuisse exstructam, quod Auctor tradit, *Fragmenti* etiam *Palmköldiani* confirmat auctoritas, ubi similiter legitur: *Hujus* (Ep. *Johannis* III) *tempore Raseborgh per Boo Joanson construitur*. De prima Arcis ædificatione utrumque loqui, apertum est. Repugnat vero RHYZELIUS, qui in *Svio-gothia sua munita*, p. 152 (nullo, pro more suo, teste vel argumento allato,) dicit: *Om theß ålder kan man icke vara wiß. Then i riket myndige Bo Jonson såges fuller hafiva byggt thetta Slott; men thet lærer dock warit åldre, och blefwit af honom förbettradt eller utu lågerwall uprettadt, under Konung Magni Smekts til fall lutande regemente. År 1364 blef thet af Konung Albrechts folk belågradt och intaget. Quæ, undecunque hausta (348), idoneo*

---

(347) Vid. LAGERBRING *Sw. N. Hist.* 3 D. C. 9, §. I, p. 664, & inprimis testimonium *Annalium Wisbyensium*, qui habent: "1386 obiit *Boecius Jonsson* Dapifer Regni Sveciæ, Vir strenuus & multum liberalis, qui quasi totum regnum & totam Finlandiam sub manu sua tenebat."

(348) *Anonymi* (nescio cujus) *ad b. m. Mag. Pauli Justenii, Episc. Aboëns. Chronicon de Episcopis Aboëns. Hypomnemata*, MSS. (levillimi pretii) consulisse & secutum laud raro fuisse, reperimus; quare inde, hoc etiam loco, sapuisse suspiceris? Ita autem ad vitam Episcopi nostri, ille (fontes suos raro indicans): Sub hoc Episcopo *instauravit & ampliavit Pro-Rex Sveciæ (?) Boetius Jonæ (?)* arcem Nylandiæ *Raseborg*, ante plusculos annos a se fundatam, sed anno 1367 *jussu Alberti Regis occupatam & destructam*. Quid, si hujus narrationis nul-

neo destitui fundamento, ut veterum fidei contraria, putamus.

BERO II.

Pater suus utrum *Georgii* an *Gregorii* nomen gesserit? dubium videri potest. Prius nostri habent Codices: *Beronem Gregorii* appellat MESSENIUS (*Chron. Episc.* in ejus vita); & RHYZELIUS (in *Episc. nostri* vita) affirmat in monumentis Suetice scriptis (quæ tamen ubi & qualia sint, non docet) vocari *Bror Biörn Gregerþson*. Falso MESSENIUS (in *Schond. T. X p. 17* & *Chron. Rhythm. Finl. p. 33*) Episcopo nostro nomen *Birgeri* tribuit, omnibus repugnantibus monumentis antiquis.

Nomen familiæ suæ, in his oris olim non obscuræ (349), fuisse *Balk*, non *Balt* (ut vitiose scribitur apud Dn. NETTELBLADT (350), extra controversiam est.

D d d

Mo-

---

lum aliud fundamentum est, quam quod auctor arcem *Kumoönsen*, a. 1357 R. *Alberti* jussu demolitam (cfr. supra p. 304, not. 228) cum *Rajeburgenſi* turpiter confudit? Mihi certe nulla de *Raseburgenſi* illa, ab ætclis *Alberti* occupata, atque eo jubente postea diruta, mentio apud veteres facta, succurrit.

(349) Anno 1408 (an 1448?) *Andreas Balk*, armiger, (quem nepotem fuisse Episcopi nostri a fratre credas?), prædium suum paternum *Parke* (Pärkiö), in parœcia *Wemo* situm, vendidit D: no *Arvido Claudii* (*Nicolai*?), ut literæ testantur venditionis, in *Reg. Eccles. Ab.* Fol. 225 servatæ, quarum hujusmodi est initium: "For allom them thetta breff „koma kan, kennis jak *Anders Balk a vavn*, at jak met mine barna „ok arffuingie samtykkio ok godwilia haffuer solt ok uplatit verdu- „ghen man, Herr Arwidh Clauuſſon Riddare, mith rette fadernes gotz, „som kallas Parke, liggjande i *Wemo* sokn, fore hundrade ok fam „marker Svenſka peningiar &c." In quibus literis filii sui *Olai Balk* inter earum sigillatores meminit. *Andreas Balk* anno etiam 1447 inter delectos ex ordine Nobilium 6 viros comparet, qui Episcopo Abo-

Monachum fuisse Dominicanum, & Priorem in Coenobio hujus Ordinis Aboënsi, antequam sedi admooveretur Episcopali, RHYZELIUS narrat; unde, aut qua fide? nescimus.

Bullæ Papalis, ab *Urbano VI* datæ, qua electio *Beronis* confirmatur, supra p. 385 meminimus; quam consulendi ipsam, (de meritis ac statione Episcopi nostri proxime præcedente fortassis nos edoctruram), hætenus nobis facultas non contigit. Beneficio tamen D:ni a *CELSE*, eandem recensentis, novimus, *Papam* simul significare, sese *vacanti huic cathedræ a morte Johannis* (mature sine dubio sibi nunciata) *ipsum providere antea cogitasse*: quod unicum nobis quidem innotuit paternæ hujusmodi curæ, a Sede Apostolica de remota hac Dioecesi susceptæ exemplum. *Beronem* ipsum Romam petiisse, favorem Pontificis sibi con-

enſi & rusticis quibusdam paræciæ Pyttis, de piscatura in fluvio *Kymene ad Abborfors* litigantibus, iudices dati sunt. *Reg. Eccles. Ab.* Fol. 149; cfr. *Tidn. utg. af et Sällskap i Åbo* a. 1785, *Bih.* p. 66 sq. Ejus forte frater fuit *Byörn Balk*, qui inter 6 viros nobiles a. 1417 occurrit, quibus officium, fines inter pratum Ecclesiæ Cathedralis & rusticos in *Takalax*, paræciæ *Wemo*, judiciali auctoritate inspiciendi, demandatum fuit: *Reg. Eccles. Ab.* Fol. 111. *Olaus Balk* nuper commemoratus, annis 1464, 1472 & 1474 inter iudices ex Ordine Nobilium commemoratur: *ibid.* Fol. 125, 138, 232, 214. Idem (cum duobus aliis viris nobilibus) arbiter fuit a. 1472 in controversia, inter Dn. *Hacquinum Andreæ*, Canonicum Aboënsē ab una, atque *Tordonem Karpelaynen & Magnum Balk* ab altera parte, exorta, amice componenda: *ibid.* Fol. 195. Prædium nobile (*Säteri*) *Balkis* in paræciâ *Wemo* (unde Episcopum nostrum genus duxisse constat), familiæ hujus adhuc nomen ostentat; in cujus vicinia nuper commemoratum *Perkiö* etiam obvenit.

(350) L. c. *MESSENIUS*, *SPEGEL*, *RHYZELIUS*, nomen Episcopi recte scribunt; exemplo *Nettelbladiano* nimis sifus fuit Nob. *LAGERBRING* l. c. p. 843.

)

)

conciliaturum, ex literis Capituli Aboënsis discimus, quibus prædium *Heinis* (Parœciæ *Rimito*) se *Johanni Petri* (*Jönisse Pedbersson*) Curato in *Sagu* & Canonico Aboënsi, vendidisse, testantur, ut pecuniam necessariam itineri huic infumendam, comparare illi possent (351). Docent eadem hæc literæ, cum *Beronem* nostrum *Magistri* honorem sibi acquisivisse, adeoque Academiarum in terris exteris celebrium aliquam (*Parisiensem* vel *Pragensem*?) olim adiisse, tum pecunia gazam Ecclesiæ Aboënsis iis temporibus haud abundasse.

Curam Ecclesiæ suæ administrandæ diligentem atque utilem Episcopum nostrum impendisse (qua eum laude, solita liberalitate, ornat RHYZELIUS), facile damus; neque successum studio suo defuisse, varia testantur incrementa atque ornamenta, quibus opes Ecclesiæ Cathedralis, splendoremque externum cultus Divini, hoc tempore aucta fuisse, reperimus. Sic prædia non pauca *S. Henrico* vel dono data, vel numerata pecunia emta (352); *Altaria*
 D d d 2 par-

---

(351) Ex *Registro Eccles. Ab.* (Fol. 100) descriptas typisque expressas legere licet in *Tidn. utg. af et Sällskap' i Åbo, 1785, Bih. p. 76 sq.* Inprimis hæc verba ad rem nostram pertinent: "Nu then „thyma Gudh kalladhe then fornämpde byscopp Hannusa aff thenna „världh, trängde ofs aa kyrkionne vågnä thetta sama godz Heynifs „sälta och til rådha påningä at vända, varom Elefö Mästare Byorne „til thärning ok forhedhelse til Pavans gaardh: ok kännomps ofs haff- „ua opburidh fulllelika äpther varom vilia aff thenne fornämpde Herre „Jönisse j Saw atthatighi mark ok hundradhe, Swenska påninghä, a kyr- „kionne vågnä j Abo, till thes sama Mästhers Byorns vars Elefö thär- „ningh: &c."

(352) Prædium *Kandala* (Parœciæ *Wåno*), pro anima famosi illius Dapiferi *Bo Jonsson*, Ecclesiæ Cathedrali a. 1390 dedit *Magnus Kazi* (vel *Kaaja*, utroque enim modo scribitur) Advocatus *Tavastix* (*Registr.*

partim nova (cum suis Præbendis) instituta, partim reditibus uberioribus ditata (353); *Festi* novi solemnitate carimmo-

Eccles. Ab. Fol. 150). Prædia *Homblesta & Helgesta* (in Uplandia) eidem largitus est a. 1397, Dominus *Carolus Ulphonis in Tofta (Sparre)*, vir ille quoque his temporibus illustris; in cuius donationis fidem has literas servat *Registrum Eccles. Aboënsis*, (Fol. 161 & 162): "Alla them
 ,,thetta breff höra eller see, helsar jak *Karl Wiffs aff Topthum*, Rid-
 ,,dare, Lagman j Wpland, kerligha met Gudi, Kennis iak met tesslo
 ,,mino opna närvarande breffue, ath iak met godum wilia, kärlik oc
 ,,beradhno modhe haffuer unth, giffuit oc oplatit, j Gudz hedhir oc
 ,,sti *Henrix Domkirkionne j Abo oc henne formanne* thesin myn godz,
 ,,som år tolf örelandh jord liggjandhe j *Homblesta j Gränistha* sokn,
 ,,oc i *markland* jord j *Helgestha j Hagha* sokn, met allom tillaghum,
 ,,när by oc färre, j vathno ok thorro, engo undhantagno, oc affhen-
 ,,der jak mik oc minom arfuom thesin forseriffna godz oc tileghar
 ,,them j *mino rättö Testamenth* for:da *Domkirkionne j Abo* och henne
 formanne til äverdeligha ägho; swa at jak älla mina arfua sculom aldre
 ,,nokra makt haffua the for:da godz j nokrä banda motto hindra älla
 ,,quälia, älla for nokrahanda saka skuld oterkalla. Til thes mera
 ,,visso oc stadfästilse, later jak mith incighle viterligha här for hånghia,
 ,,oc bider jak ärligha oc velborna män, som Herre *Eringisl Nichlison*
 ,,oc Herre *Tord Bonde Rörixson*, Riddara, at the syn incighle henge
 ,,til vitnisbyrd for thetta breff met mina egno. Datum & actum Kö-
 ,,pung Anno Domini MCCCXC septimo, Dominica prima XL:e." De
 auctore ipso harum literarum (sive hujus Testamenti) cfr. LAGER-
 BRING *Sw. N. S. 3 D. C. 10, S. 10, p. 797 sq.* Porro prædium *Lil-
 la Hepojoki (Paræciæ Lundo)* Ecclesia Cathedralis accepit a *Stigulfo
 Ragwaldi* (viro in his oris non obscuro, quem a. 1417 vixisse adhuc
 reperimus, ac patrem fuisse *Ragvaldi* illius *Stigulfi*, (Ragwald Stigulfsfons),
 Armigeri, qui medio seculi XV Judex fuit territorii Pikiensis), *Regist. r.
 Eccles. Ab. Fol. 124*. Alia exempla tacemus, Emisse etiam eandem Ec-
 clesiam his temporibus prædia quædam reperimus: Sic *Paulus Karpay-
 nen* (leg. *Karpalaynen*) vendidit ei a. 1400 prædium suum *Pyhä (Paræ-
 ciæ Haliko)*. *Reg. Eccl. Ab. Fol. 131, Etc.*

(353) Hujus tempore Episcopi, Præbendam (& Chorum?) S:ti Hen-
 rici & S. *Erici*, cum suo Altari, institutam atque conditam fuisse, fe-

)

(

quentes fidem faciunt literæ *Petri Alanning* (celebris hæc ætate Senatoris Urbicæ Stockholmensis, benignissimique Ecclesiæ Fennicæ benefactoris), cujus liberalitati illa debebantur: "Alle the thetta breff böra
 ,,eller see, helfar jach, *Peder Alenninghe*, Byaman och Radman j Stok-
 ,,holme, met myna elskeligha hustru, *Christin Pedersdotther*, ävinne-
 ,,ligha met Gudj. Thet skall allom viterligit vara, swa wel them
 ,,som epster kunna komma, som them här nw äru, ath wj haffwom
 ,,giffuit ok unth, meth godhum vilia och berodhne modhe, Domkir-
 ,,kionne j Abo till ena äwerdeligha egho, j Gudz heder ok äro och
 ,,wara Fru ok S:te Ericx, ok warom siälom ok vaara foreldra tiil
 ,,hughned och naadha, alt thet godz wj haffuom j Aland ok i Finskå-
 ,,rino, swa som här äpter lyuslika nämpnäs: som är forst j Alandh j
 ,,Sundha fokn, j enom by som kallas Hultom, thår äghum wj uti
 ,,siåx stengher jordh oc twa alna, j hwario stangh äru siåx alna; item
 ,,j the sama fokn ena öö, som heter Langö, thår äghium wj twa de-
 ,,lin utj. Item j Finskåriom j Thöuefala fokn eghium wi en by, som
 ,,heter Gwnnarsby, ther gaff jach fäntighi marcher fore, ok ther tiil
 ,,ena äng som hether Marafby äng, som jach gaff X marcker fore;
 ,,item i Wäma fokn ena öö, som hether Warthesara, thår äghium wi
 ,,twa dela uti; oc äghium wi särdeles eth näfs thet hether Diårffuanes,
 ,,ther gaff jach hundrade marcher redha peningha fore, ok eghium wi
 ,,eth torpt, som ligger ther twars uth offuer sundhet, som renthar
 ,,arlika aars XII öre päningha: Thet är altsaman varth vunneth afflin-
 ,,gha godz, *huilkit wi giffuom badhe meth godhom vilia for:de Domkir-*
 ,,*kiö j Abo tiil ena euerdelica Prebendha*, i Gudz heder ok äro ok vara
 ,,Fru ok S:te Ericx, varom siälom ok vara Forältra tiill hugnath ok
 ,,nadhe, som förre är fakt, meth allom tillaghum, i vato eller torro,
 ,,innan gaardh och utan, i skogh ok äng, när by ok siår, meth allo
 ,,thy ther lagligha tilhöra kan och maa, inghum vndhan takno, tiill
 ,,äwerdelica ägho. Kunne wi äff gangha, tha giffuom vi thes makt, ok
 ,,kesom ther tiil formyndhare, som är hederlighen Herre ok Fader,
 ,,Biscop *Biörn* aff Finlandhe ok Capitulum thår sama stadz, at the thet
 ,,for:de godzet ok for:de prebendena swa styra ok forsee, som han ok
 ,,thet Capitulum viil ther for Gudi varin bekende ok vara siell gang-
 ,,likit vara, utan äämådhan vi liffuom alle, eth vart epster annath, tha
 ,,wiliom wi thy siälff styra ok radha, epster thy för är fakt. Tiil the
 ,,mera visso ok vithnisbyrdh, ath alla thenne for:de articuli obrotlika,
 ,,stadogh ok fasth bliffua, tha haffuom vi bidhit hederlikom man
 ,,*(män?)*, som är Herre Jónis aff Pargasom ok Herre Jónis aff Sawo,

„ath the hawa (lata?) medth varom Infiglom syna Incigle hengiã fore
 „thetta breff. Actum & datum Stokholm, Anno D:ni M: trecentesimo
 „oçtoagesimo sexto, in die beati Michaelis Archangeli.” *Registr. Eccles.*
 „Ab. Fol. 179. Quam suam liberalitatem, cum Episcopus & Capitulum
 „Aboënse probassent, institutamque a se Præbendam confirmassent, no-
 „vis literis (a. 1400) eandem repetiit, & huic instituto stabilitatem dare
 „studuit, conditione simul (celebrandi scil. sacri perpetui) sub qua illud
 „fecisset, distinctius explicata. Quare has etiam inthitutoris adjungere
 „litteras solennes placet: ”Alle the thetta breff hõra eller see, helsar
 „jak, *Pætar Alenninghe*, Radman j Stokholm, och myn kære hustru
 „*Christen Pãdersdotter*, åuerdelika meth Gudh. Thet skal allom vi-
 „terligit vara, swa them epterkomandom som them nw åra, at vi ba-
 „din meth beradno modhe oc godho samtykko, radhe aff thy som
 „Gudh ofs lãnth haffuer, tha haffuum vij giffuit Gudi tiill heders,
 „Jomffru sancte Marie ok allom helgom tiil loff och åro, och allom
 „crifnom siãlom tiill roo ok nadhe, fore beggias vare forãldra ok for
 „vaara och vaara epterkommandhe siãla rõkt och gangn skuldh, vnder
 „then prebendomme, som andelig fader oc werdogh biscop *Biörn*, *Biscop*
 „aff *Finlandom*, meth *sins Capituli radhe ffunderat och stadseß haffuer*,
 „under *sancti Henricx ok sancti Ericx Koor j Abo Domkirkio*, j alle
 „fulkomlike motto, alla ledis som hãr åptber sig: Ffõrst aldra giffuom
 „wi oc unnom under for:de sancte Henricx ok sancte Ericx Koor i
 „Abo Domkirkio, i Alãndha siãx stengher jordh i enom by som hether
 „Holtha i Sundha Soka; fframdelis i thenne samma sokn i Langhõ,
 „ok ligger vider vatna skipthet, tw delen aff õnen; item i Finlande
 „I õõ hether Warthasaar, tw dela aff õnen, item nãr õnen som he-
 „ther Wartesaar, liggther i nãs som hether Dyårwenås; item twert ouer
 „sundedh aff Wartesaar liggther eth torp, jach ghissẽ tridinghen aff thet
 „torpet som jak ågher; item i andra sokn, som heter Theusala, i e-
 „nom by, som (heter) Gunnars by, i then bynom haffuer jak en land-
 „boo, som almoghanum ther vål witerligt år: Item giffuom vi ok un-
 „nom sancte Henricx ok Ericx Koor i Abo Domkirkio ena gheatbodh,
 „som ligger i Stokholme sudher korntorgh i ordhnom twers ouer A-
 „rande (Arendt?) Flãmingshes. Thenne for:de jordh giffuom wi for:da preben-
 „denne i Abo Domkirkio, met allom thes tiillaghum, nãr by oc siãr-
 „re, i engho vatno eller toiro undhan tagno. Fframdeles skall for:
 „da Domkirkio i Abo lata segiã aff for:de Prebendenne i sancti Hen-
 „ricx & sancti Ericx Koor i wikona twa messor: ena for allom crif-
 „nom siãlom, och the andra aff sancte Eric, swa lãnghe Domkirkian

)

395

(

„staar, utan alla forsyman. Tessa gifft, hwaria thera um sik vidher
 „nampn, stadlestom them Gudi oc sancte Henriex oc sancte Ericx met
 „thessö vare opne bressue, swa som här for scriffuat staar, oc affben-
 „ndhom thet ofs, waarom arffuom oc eptherkommandhom, met allan
 „râth, och tillegi nom thet undher the forseripne sancte Henriex oc san-
 „cte Ericx prebendenne, allaledis som här forseriffuat staar, tiill eno
 „äwardeligho ägho. Kan thet oc swa handha, som Gudh forbiudhe,
 „taa vare thet äpter Gudz vilää, at var Herre Konungen meth fins
 „rikesfins radhe vilde thet ey städä kirkion eller klärkom nokro ren-
 „tho haffua i Stokholme, utan swa som Stadzins rettlier wtuiisar; tha
 „sk II thenne for,de gatubodhen s:te Henriex oc s:te Ericx prebende i
 „Abo Domkirkio vara retthä oc fulle panth, tiil thes dagh, at then
 „gathabodhen wardhä faldh, oc landzgodz vardha themeth köpt, ath pre-
 „bendene rentha ther innan ey minskas. Til thes bressis mera och bö-
 „gre wtihnisbyrdh och skäl alla thessa scriffna tingha, tha sätbiom vi
 „(Pedher) *Alenninge* och hustru *Cristin Pedersdotter* vaara Incigle vi-
 „terliga at hengia for thetta bress. Scriptum och datum Stokholmis
 „anno Domini MCD dominica ante diem nativitatis beate virginis
 „gloriose.” *Regist. Eccl. Ab.* Fol. 179. Ex aliis literis, triennio post
 „datis, *Michaëli Järleri* (an Præbendato a se constituto?), quousque
 „hic viveret, omnium suorum prædiorum in Alandia & Finlandia sito-
 „rum, usum fructum concessisse, discimus; quas, quia breves sunt, reli-
 „quis adjungimus: ”Alle the godha men thetta bress höra eller see, hel-
 „sar jach Peder Alenninge äwardelica meth Gudi. Kennis jach meth
 „mino opno närvarande bressue, mik haffua giffuid beskedelicom man-
 „ne *Herra Matthisse Järtsjon*, fulla mäkt tiil at göra ok lata, ut-
 „kräftua ok upbära aff ellom minom gaardhom ok godzom jach i Alandz
 „skäriom oc Fynlandz skäriom haffuer, min rettha gäldh och alla skuldh,
 „licerwis som mik siälffuom, ok fardelis om VII alna jordh som liggä i
 „Juremaa i Sundha sokn, som Östhen Bidzafon mik tiil pantha s:thä
 „fore mina fulla päningha, som fore II hesta fore IX marcher, ok for
 „XXI marcher som han upbar aff minom gaardbum i Wartafara ok
 „Gunnareby, oc thessen panth haffuir hafft meth retthe offuervälde ok
 „offuermäkt i merg aar. Item kånis jach mik haffua giffuid all min
 „godz ok myna gaardha, them jach haffuer hafft i Alandhe ok i A-
 „landz skäriom ok i Finshäriom, swa som min ok mynne hustru *Cer-
 „sthene* bress ludha ok wtuiisa, thessom fornä *Herrä Matthisse*, honum
 „tiill äwardelica ägho, swa lenghiä han liffuer, undhan mik ok mynom
 „arffuom, ok epter fornä *Här Matthises* dödh, *Gudj* ok undher *Jantti*